

YTTRANDE

Ärende dnr 511-101-14; uppdrag om förslag till nya Natura 2000-områden och kompletteringar av redan föreslagna områden

Inledning

SveMin är nationell branschförening för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett 50-tal. Bland dessa ingår bland annat de stora industrimineraltäkterna i landet.

SveMin har tagit del av Länsstyrelsens Gotlands län (nedan Länsstyrelsen) förslag till utpekande av nya, och komplettering av befintliga, Natura 2000-områden på Gotland. SveMin har också tagit del av regeringsbeslutet (beslut 2014-01-09, dnr M2014/65/Nm) som ger länsstyrelserna det uppdrag som Länsstyrelsen Gotland nu redovisat som deluppdrag 1 samt Naturvårdsverkets riktlinjer för länsstyrelsernas arbete med att föreslå ytterligare Natura 2000-områden (Bilaga 1, skrivelse 2014-04-24, dnr NV-00482-14).

SveMin vill framhålla att gruv- och mineralnäringen arbetar aktivt med frågor som rör bevarande biologisk mångfald. SveMin stödjer syftet med EUs art- och habitatdirektiv och fågeldirektivet, men anser att den tillämpning som vi nu ser exempel på både går utöver EU-rätten och riskerar att få nationella konsekvenser som framstår som helt genomtänkta.

SveMins yttrande tar i första hand sikte på de områden i förslaget som överlappar områden av intresse för befintlig och planerad kalkstens- och cementindustri på norra Gotland, se [Bilaga 1](#). SveMin konstaterar att Länsstyrelsens förslag riskerar att allvarligt försvåra förutsättningarna för en fortsatt kalk- och cementindustri på Gotland. En sådan utveckling får även negativa konsekvenser för annan svensk industri och för det fysiska samhällsbyggandet.

SveMin konstaterar att Länsstyrelsen valt att inrikta sitt förslag på den del av regeringsuppdraget som har lägre prioritet, nämligen att åtgärda nationella brister och möjliga kompletteringar av Natura 2000-områden som inte är nödvändiga till följd av EU-krav. Detta val kan ifrågasättas. Vad som är riktigt allvarligt är dock att Länsstyrelsens förslag har anmärkningsvärda brister, framförallt avseende bristen på konsekvensanalys och helhetssyn. Förslaget som lämnats kan, enligt SveMins uppfattning, inte betraktas som annat än en snäv politisk viljeyttring utan vare sig rättslig grund eller omvärldsanalys.

Regeringsuppdraget

Den del av regeringsuppdraget som Länsstyrelsens redovisning avser lyder *”Länsstyrelserna ska lämna förslag till nya Natura 2000-områden och kompletteringar av redan föreslagna områden. Utgångspunkten för förslaget ska vara att åtgärda brister i nätverket som framgår av resultat från Europeiska kommissionens utvärderingar samt eventuella andra nationellt identifierade brister i nätverket. Uppdraget ska genomföras i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer. Arbetet ska redovisas till Naturvårdsverket senast den 27 mars 2015”* (punkt 1).

Såvitt kan förstås av Länsstyrelsens förslag är de nya, eller kompletterade befintliga, Natura 2000-områdena inte ett resultat av brister som påpekats av EU-kommissionen. Förslaget utgår alltså helt ifrån *”eventuella andra nationellt identifierade brister i nätverket”*.

I Naturvårdsverkets riktlinjer, som enligt regeringsuppdraget ska tillämpas, anges att bristerna enligt EU-kommissionens utvärdering – såvitt angår Gotland – är havsgrottor och områden för tumlare. Beträffande andra, nationellt identifierade brister, sägs (sid. 5) *”[A]tt peka ut områden för att åtgärda dessa brister i nätverket är angeläget, men har lägre prioritet än arbete med de formellt noterade bristerna ovan. För nationellt identifierade brister är en positiv markägareförankring särskilt betydelsefull för urvalet av områden”*.

SveMin konstaterar att Länsstyrelsen avviker från riktlinjerna för arbetet.

Länsstyrelsens förslag

För det första kan konstateras att Länsstyrelsens förslag, på sammanlagt 12 sidor, endast innehåller ett stycke som avser åtgärder som följer av EU-kommissionens påpekanden och som alltså är den för Länsstyrelsen tvingande delen av uppdraget.

Den andra delen i Länsstyrelsens förslag, dvs. resten av innehållet, innehåller motivering till varför Länsstyrelsen föreslår nya och ändrade Natura 2000-områden. Det vill säga sådana områden som avser nationella brister och möjliga kompletteringar av Natura 2000-områden och som alltså inte är nödvändiga till följd av EU-krav, utan är en möjlighet att utöka skyddet efter nationella intressen. Såvitt angår norra Gotland har Länsstyrelsen bland annat valt att inrikta sig på avsättning av karsthällmarker, basiska berghällar, rikkärr och trädbeklädda betesmarker. De områden som valts ut sammanfaller i stor utsträckning med befintlig och planerad kalkstens- och cementindustri. Områdena är också i stora delar utpekade som riksintressen för värdefulla ämnen eller mineral. Dessa omständigheter nämns överhuvudtaget inte i förslaget. Innehållet ger därför inte en fullständig bild av förutsättningarna för, och konsekvenserna av, att områdena enligt förslaget bör omfattas av Natura 2000-reglerna.

Förslaget innehåller inte någon kommentar med anledning av att riktlinjerna framhåller vikten av positiv markägareförankring vid urvalet av områdena. Berörda markägare har inte ens, såvitt vi förstår, involverats i urvalsprocessen. Detta är anmärkningsvärt.

Den gotländska kalkstenens betydelse för Gotland och Sverige

Eftersom Länsstyrelsen tycks ha bortsett från vilka värden som äventyras genom att de områden som föreslås sammanfaller med kalk- och cementindustrins intresseområden har SveMin en angelägen uppgift i att upplysa om den gotländska kalkstenens betydelse – både som råvara i olika produkter och processer och som försörjningsgrund för ett stort antal invånare på Gotland. I ett nationellt perspektiv är fortsatt inhemsk produktion av både kalkprodukter och cement viktigt för vår försörjningstrygghet både i tid av fred och ofred.

Kalkstenen som bryts på Gotland har en rad användningsområden och viktiga funktioner i det miljö- och kretsloppsanpassade samhälle som är en uttalad politisk målsättning i Sverige.

Kalkprodukter är bland annat viktiga komponenter i olika industriella reningsprocesser som till exempel rening av avloppsvatten och dricksvatten och rening av rökgaser från förbränningsanläggningar (till exempel rökgaser från industrianläggningar och fartyg, eller från förbränning av hushållsavfall och annat avfall som används till bränsle i många allmännyttiga fjärrvärmeanläggningar). Kalkprodukter används också i det allmännas miljöarbete, bland annat för att åtgärda försurade sjöar.

Den gotländska kalkstenen har jämförelsevis mycket hög kvalitet och används för framställning av nödvändiga insatsvaror inom många industrisektorer, till exempel gruvindustrin, stålindustrin, cellulosaindustrin och livsmedelsindustrin. Dessa industrier är beroende av tillgång på kalkprodukter av hög kvalitet för att kunna producera de specialiserade produkter som utmärker många svenska företag i den globala konkurrensen. Samma industrier är ofta också av stor lokal och regional betydelse genom att de sysselsätter många människor på orter där möjligheten till försörjning i stor utsträckning är knuten till just dessa industrier.

Kalksten från Gotland står för en avgörande andel råvara i landets produktion och behov av cement. Cementtillverkningen i Slite står för närvarande för mer än hälften av den cement som används i Sverige. Tillverkningen sker vid en strategiskt viktig anläggning som är en av de modernaste och miljömässigt bästa i världen. Betong är vårt mest använda byggmaterial, ett fundament till vår levnadsstandard. Behovet av cement till fler bostäder och nya infrastrukturprojekt kommer inte att minska när befolkningen ökar.

En förutsättning för en så effektiv och miljömässigt riktig cementproduktion som möjligt är att cementfabriken ligger lokaliserad nära kalkstensfyndigheten. Cementfabriker är ytterst kapitalkrävande investeringar, vilket påverkar förutsättningarna för nyetablering.

Utöver industriella processer används den gotländska kalkstenen i en rad produkter med bred användarkrets. Kalkprodukter används bland annat vid färgtillverkning, vid glastillverkning, i trädgårdsprodukter, som djurfoder och i andra sammanhang som når en bred användarkrets bland allmänheten. Om produktionen av gotländsk kalksten upphör kommer det att påverka produktionen av varor som tillsammans berör stora delar av det svenska samhället.

Konsekvenser av Länsstyrelsens förslag

Länsstyrelsens förslag riskerar att allvarligt försvåra förutsättningarna för en fortsatt kalk- och cementindustri på Gotland, som står för merparten av den svenska produktionen av både cement och andra kalkprodukter. Bortfall av den svenska kalk- och cementindustrin på Gotland kommer att leda till att landets behov av kalkprodukter och cement till stor del måste tillgodoses genom import. Det är en stor förändring med så påtagliga samhällseffekter att de noga behöver analyseras och övervägas politiskt. Utöver de samhällsekonomiska konsekvenserna skulle det leda till miljöbelastning i form av transportrelaterade utsläpp och sämre kontroll över produktionsprocessen. Det innebär ett jämförelsevis mindre hållbart system.

Om kalk- och cementindustrin på Gotland tvingas upphöra kommer effekterna på sysselsättningen att bli påtagliga. Antalet direkt berörda på Gotland i dessa industrier uppgår till ca 400 personer. Med även indirekta arbetstillfällen inräknade uppskattas sysselsättningseffekten till ca 2 500 personer – bara på Gotland. Minskad sysselsättning leder också till att skatteintäkterna till framförallt regionen, men även staten, kommer att minska med stora belopp om inte arbetstillfällena kan ersättas i motsvarande mån.

Utöver nyss nämnda bedömning av sysselsättningseffekterna av kalk- och cementindustrin finns exempel på andra verksamheter som idag sysselsätts mer eller mindre direkt via kalk- och cementin-

dustrin på Gotland. Bland dessa finns smidesbolag, el-entreprenörer, markentreprenörer, maskinservice, skeppsmäklare, rederier, transportbolag, It-företag m.m. I ytterligare led finns hotell, flyg, biluthyrning, el- och fjärrvärmeproduktion samt lokala affärer, skolor, dagis m.m. Samtliga kommer att beröras om kalk- och cementindustrin på Gotland tvingas lägga ner.

Mot bakgrund av ovanstående anser SveMin att förslag till avsättningar av Natura 2000-områden som, såsom i detta fall, går utöver vad Sverige måste skydda enligt EU-rätten måste grundas på en helhetsbedömning och konsekvensanalys av de förslag som övervägs. Utan en fullständig utredning av såväl skyddsbehov, arternas och naturtypernas förekomst (både lokalt och nationellt) samt de samhällsekonomiska konsekvenserna av att avsätta områden som Natura 2000 finns inte ett relevant och allsidigt beslutsunderlag. Beslut som fattas på ett underlag som ensidigt bortser från konsekvenserna för ett viktigt samhällsintresse är inte acceptabelt i en demokratisk beslutsprocess.

Slutsats

Underlaget för Länsstyrelsens förslag har allvarliga brister och bör inte läggas till grund för ett regeringsbeslut. Förslaget redovisar inte några avvägningar av hur det förhåller sig till andra intressen än naturskyddsintresset. Avsaknaden av konsekvensanalys och helhetsbedömning riskerar leda till ett regeringsbeslut som fattas på ett ofullständigt och ensidigt beslutsunderlag. Detta är ytterst allvarligt eftersom regeringens beslut kan få stora konsekvenser både på sysselsättningen i en hel region och på landets försörjningstrygghet när det gäller basråvaror i olika industriella processer.

En ytterligare allvarlig aspekt av förslaget är det fullständigt bortser från det faktum att föreslagna områden sammanfaller med områden som är utpekade som fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse enligt miljöbalken. Hur olika motstående riksintressen ska vägas mot varandra regleras i miljöbalken. Genom länsstyrelsens förslag riskerar utpekade riksintressen att förlora sin betydelse utan att någon rättslig avvägning har skett. I sammanhanget kan påpekas svårigheten att senare ändra ett beslut om utpekande av Natura 2000-område, vilket ska beslutas av EU-kommissionen.

Som företrädare för en av Sveriges viktigaste basnäringar anser SveMin att Länsstyrelsen måste arbeta om underlaget för sitt förslag, med utgångspunkt att värdera behovet av de föreslagna avsättningarna i förhållande till andra viktiga samhällsintressen och att utreda vilka alternativa möjligheter som finns att avsätta andra områden med motsvarande skyddsvärden. I detta omtag är det nödvändigt att göra en helhetsbedömning av förslagets konsekvenser för samhället i övrigt.

Stockholm den 5 mars 2015

SveMin, genom

Per Ahl, vd

Bilaga 1: Karta över norra Gotland, utvisande bland annat riksintressen för värdefulla ämnen eller mineral, föreslagna och befintliga Natura 2000-områden.